

Жумабеков З.А.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРОКУРАТУРА
ОРГАНДАРЫНДА КОРРУПЦИЯГА КАРШЫ АРАКЕТТЕНУУНУН
УЛУТТУК ПЛАНЫНЫН РОЛУ**

Жумабеков З.А.

**РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНОГО ПЛАНА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
КОРРУПЦИИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

Z.A. Zhumabekov

**THE ROLE OF THE NATIONAL RESPONSE PLAN
CORRUPTION IN THE ACTIVITIES OF BODIES OF PROSECUTOR'S
OFFICE THE KYRGYZ REPUBLIC**

УДК: 349.9/351:354 (575.2) (04)

Бул макалада автор коррупция менен күрөшүүдө улуттук стратегиянын негизин, коррупция менен күрөшүүдөгү мамлекеттик программанын орду, прокуратура органдарында кандайча жүргүзүлүп жаткандыгы тууралуу анализдеген. Ошондой эле макалада прокуратура органдарынын коррупцияга каршы күрөшүүдөгү уюштуруучулук укуктук негиздери каралган.

Негизги сөздөр: коррупция, прокуратура, мамлекеттик аппарат, улуттук стратегия.

В данной статье автор анализировал борьбу с коррупцией на основании национальной стратегии и место органов прокуратуры в осуществлении государственной программы. Также рассмотрены организационно-правовые основы органов прокуратуры в борьбе с коррупцией.

Ключевые слова: коррупция, прокуратура, государственный аппарат, национальная стратегия.

In this article the author analyzed the fight against corruption on the basis of the national strategy and the place of the prosecution authorities in the implementation of the state program. It is also considered the organizational and legal basis of the prosecution authorities in the fight against corruption.

Key words: corruption, the prosecutor's office, the state apparatus and national strategy.

Коррупция байыркы заманда эле жаралган жана бүгүнкү күндө дүйнөнүн дээрлик баардык өлкөлөрүндө бар болуп келет. Ал, кайсыл өлкөдө жана кайсыл убакытта бар болгонуна көз карандысыз, ар бир мамлекеттик аппараттын өнөкөт ооруусу.

Ожеговдун жана Шведованын орус тилинин түшүндүрмө сөздүгүндө коррупцияга, мыйзамсыз баюуда, паракорчулукта, уурдоодо жана кылмыштуу түзүмдөр менен биригип кетүүдө чагылуучу, кызмат адамдарынын жана саясатчылардын моралдык бузулуусу, катары аныктама берилет [1, с. 221].

Чет тилдердеги сөздөрдүн заманбап сөздүгү коррупцияга төмөнкүдөй аныктама берет: «паралар менен сатып алуу, кызмат адамдарынын, саясий ишмерлердин сатылуучулугу» [2, с. 157].

Маселен, Д.Бейлинин ою боюнча, коррупция – бул сөзсүз материалдык боло бербей турган, бийликти жеке максаттарда пайдалануунун жыйынтыгы катары анны кыянаттык менен пайдалануу; К.Фрид-

рих, коррупция – бул жеке (индивидуалдык, топтук) максаттар жалпы коомдун эсебинен көздөлөт дегенди билдирген, жеке мотивация менен бириктирилген, четке чыгуучу жүрүм-турум, деп эсептейт [3, с. 86].

Дж. Най коррупцияны жеке материалдык же макамдык максаттардын басымы алдында жалпы элдик ролдун формалдуу милдеттеринен четке чыгуучу же жеке таасир этүүнүн айрым түрлөрүнө тыюу салуучу эрежелерди бузуучу жүрүм-турум, катары аныктайт [3, с. 87].

Кыргыз Республикасында коррупцияга каршы күрөшүү маселеси Кыргыз Республикасынын Конституциясынын, Коррупцияга каршы аракеттенүү жөнүндө Мыйзамынын, Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укуктук актылары жана эл аралык келишимдеринин негизинде жөнгө салынат. Мамлекеттик кызматка талапкер Кыргыз Республикасынын жарандары коррупциялык укук бузууларга жол бербөө максатында Коррупцияга каршы аракеттенүү Мыйзамында жана башка ченемдик укуктук актыларда белгиленген чектөөлөрдү өзүнө ыктыярдуу түрдө кабыл алат.

Коррупция менен курошуу ар бир Кыргыз Республикасынын жаранынын, анын ичинде ар бир мамлекеттик кызматкердин бирден бир милдети болуп саналат.

Коррупция менен күрөшүү ар бир мамлекеттик кызматкердин милдети, тактап айтканда, Кыргыз Республикасынын «Коррупцияга каршы күрөшүү» жөнүндө мыйзамынын 7-статьясынын негизинде коррупцияга каршы күрөштү өз компетенцияларынын чегинде бардык мамлекеттик органдар менен мамлекеттик кызматкерлер жүзөгө ашырууга милдеттүү. Мамлекеттик органдар менен мекемелердин жетекчилери өздөрүнүн ыйгарым укуктарынын чегинде «Коррупцияга каршы күрөшүү» жөнүндөгү мыйзамынын талаптарын аткарылышын жана каралган чараларды колдонушун камсыз кылууга милдеттүү.

Кыргыз Республикасынын Президенти коррупцияны «биздин өнүгүү жолубуздагы эң олуттуу тоскоолдуктарынын бири», деп атап (2010-жыл), аны

менен күрөшүүнү «өлкөнүн стратегиялык планы» картары максат кылып коюп (2011-жыл), аны «номур биринчи душман» менен салыштырып (2012-жыл), келет.

Ага карабастан, көпчүлүк изилдөөчүлөр акыркы убактарга чейин, кыргыз мамлекетинин өнүгүүсүнүн заманбап этабында коррупция менен, анын ичинде башкаруу тармагындагы, курошууго багытталган атайын мыйзамдардын тутуму өтө жай калыптанууда, деп айтып келишкен.

2011-жылга чейин коррупциялык ишмердүүлүктү алдын алуу жана жокко чыгаруу үчүн жетиштүү жана зарыл болгон, көзөмөлдөөнүн жана укуктук таасир этүүнүн уруксат берилген чараларынын көлөмү орнотулган эмес. Коррупцияга каршы таасир этүү тутумунун иштөөсүн камсыздоо боюнча мамлекеттик жана коомдук институттардын ыйгарым-укуктары аягына чейин жазылган эмес жана башкалар.

Албетте, мамлекеттик кызматтын маселелерин жөнгө салган Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында, ошондой эле 2013-2017-жылдар мезгилине Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын максаттарына жетишүү коррупцияны жана аны пайда кылган себептерди жоюу, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 30-августундагы № 596 "2012-2014-жылдарга коррупцияга каршы туруу боюнча Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн иш-чараларынын планын жана программасын бекитүү жөнүндө" токтому олуттуу коррупцияга каршы потенциал салынган [4, <http://mes.kg/>].

2013-жылдын ноябрында Президент Алмазбек Атамбаев Коргоо кеңешинин жыйынында «коррупцияны жоюуда анын тамыры менен эмес, анын кесепеттери менен күрөшүү негизги кемчилик болуп жатканын» белгиледи.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2011-жылдын 14-декабрындагы N27 "Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитетиндеги Антикоррупциялык кызматты түзүү жөнүндө", 2012-жылдын 2-февралындагы N26 "Кыргыз Республикасынын антикоррупциялык саясатынын Мамлекеттик стратегиясы жана коррупцияга каршы туруу боюнча чаралар жөнүндө" жарлыктарын, Кыргыз Республикасынын Коргоо кеңешинин 2012-жылдын 2-февралындагы "Коомдогу коррупциялык көрүнүштөргө каршы аракеттенүү боюнча чаралар жөнүндө" чечимин аткаруу үчүн Кыргызстанда коррупцияга каршы күрөшүү боюнча алгачкы кадамдар жасалды, тиешелүү уюштуруучулук чаралар көрүлдү [4, <http://mes.kg/>].

Кыргыз Республикасынын Президентинин кийинки кадамы 2013-жылдын 12-ноябры ПЖ N215 «Бийлик органдарындагы саясий жана системалуу коррупциянын себептерин жоюу боюнча чаралар» жөнүндө Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгы эсептелет.

Жарлыктын 2-пунктуна ылайык мамлекеттик бийликтин түзүмдөрүндөгү саясий жана системалуу коррупциянын себептерин жоюу коррупцияга каршы

күрөшүүнүн жаңы этабынын башкы милдетин белгилөө жана Кыргыз Республикасынын коррупцияга каршы аракеттенүү жаатындагы мамлекеттик саясатынын негизги багыттары болуп төмөнкүлөр аныкталган:

1) саясий күчтөрдүн тар топторунун кызыкчылыктарына мамлекеттик чечимдердин көз каранды болушунун коркунучун жоюу бөлүгүндө, ошондой эле шайлоо системасынын начар жактары жана жетектөөчү мамлекеттик жана муниципалдык кызмат орундарына дайындоонун түзүлгөн практикасы бөлүгүндө саясий коррупцияга каршы аракеттенүү;

2) мамлекеттик органдардын коррупциялык көрүнүштөрдү пайда кылуучу функцияларын жана ыйгарым укуктарын талдоо, өзгөртүү жолу менен коррупциялык схемаларды табуу жана демонтаждоо бөлүгүндө системалуу коррупцияны жоюу;

3) мамлекет менен жарандын өз ара мамилелеринде адам укуктарынын артыкчылыгын орнотуу.

Бүгүнкү күнү коррупция менен күрөшүү мамлекеттик укук коргоо органдары тарабынан мамлекеттик программаны аткаруу максатында жүргүзүлүүдө. Булардын арасында алгылуктуу орунду прокуратура органы ээлейт. Бул органдын жүргүзгөн иш-чаралары тууралуу кеп кылууну Бакай-Ата районунун прокуратурасы тарабынан жүргүзүлгөн коррупцияга каршы иш аракеттерге мисал келтире кетсек. Мисалы, бүгүнкү күнгө карата Бакай-Ата районунун прокуратурасы тарабынан коррупцияга байланыштуу КР КЖКнин статьялары менен 4 кылмыш иши козголуп, тергөө учурунда мамлекетке келтирилген 402198 сом зыян мамлекеттин эсебине толугу менен өндүрүлүп, айыпкерлердин кылмыш иштери сот органдарына өткөрүлгөн. Коррупцияна алдын алуу максатында 5 административдик өндүрүш иши козголуп, 5 талап, 3 алдын алуу эскертүүлөр келтирилген. Ал эми райондун жарандары тарабынан бул багытта 21 арыз-даттануулар келип түшкөн. Көпчүлүгү жер маселеси жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына байланыштуу болгон.

Прокуратура органы коррупцияга каршы күрөштү күчөтүп, республиканын ар бир аймагында укук коргоо, фискалдык жана башка мамлекеттик органдардын, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынан турган Координациялык кеңешти түзүүдө. Мисалы, 2013-жылы Баткен районунда координациялык кеңештин эки жолку отуруму өткөрүлгөн. Отурумда коопсуздукту жана укук тартибин камсыз кылуу, коррупцияга каршы күрөшүү боюнча атайын маселе каралып, айыл өкмөт башчыларына жана мекеме-ишканалардын жетекчилерине тийиштүү тапшырмалар берилген, иш-чараны аткаруу боюнча жекече жоопкерчиликтер белгиленген [5, с. 10].

Иш-чаралардын План-программасынын коррупцияга каршы «толтурулушун» шарттуу түрдө эки багытка бөлүүгө болот:

1. Көзөмөлдөө-текшерүүчү ведомстволорду, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын, облустук жана жергиликтүү бийлик органдарын де-

криминалдаштыруу боюнча иш-чаралардын натыйжалуулугун жогорулатуу.

2. Прокуратура өкүлдөрүнүн арасындагы коррупциялык көрүнүштөрдү аныктоого, алдын алууга жана жок кылууга багытталган чаралардын натыйжалуулугун жогорулатуу, аймактын прокуратура органдарына болгон ишенимди жогорулатуу.

Литература:

1. Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. - М., 1997. - С. 221.
2. Шестернина Н.Л. Толковый словарь иностранных слов. - М., 1998. - С. 157.
3. Коррупция как социальное явление общества //Предупреждение коррупции в полиции (милиции). Материалы международного научно-практического семинара (11-12 февраля 2002 г.). - М., 2002 г. - С. 86.
4. Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгы Бишкек шаары, 2013-жылдын 12-ноябры пжп 215 бийлик органдарындагы саясий жана системалуу коррупциянын себептерин жоюу боюнча чаралар жөнүндө//<http://mes.kg/>.
5. Президенттин жарлыгы коррупцияга каршы күрөшкө кеңиржол ачты//Кыргыз Туусу. 2013-жылдын 22-ноябры - №87 (23778).

Рецензент: к.ю.н., доцент Аманалиев У.О.
